

Coolia 32(3), juli 1989

EEN HOOGTEPUNT IN DE WERKWEEK VAN LUXEMBURG: RUSSULA AERINA

Maarten van Vuure, Prins Willem Alexanderlaan 7, 7242 GH Lochem

SUMMARY

Russula aerina is reported for the first time from South-Luxemburg. This very rare species is described here in detail.

Bij alle mooie vondsten van *Russula*'s in onze werkweek, w.o.n.b. *Russula puella*, *R. azurea*, *R. luteotacta*, *R. albonigra* en *R. laricina*, die me vrijwillig geschonken werden, was één collectie tamelijk gedrongen, groen gekleurde exemplaren, waarvan ik dadelijk zag dat ik hier met iets bijzonders te doen had. Ik was erg opgetogen, omdat ik meende een *Russula* voor me te hebben, die ik destijds in Noorwegen ontdekte en toen niet kon thuisbrengen. Dus hoopte ik deze nu wel te kunnen determineren. Achteraf bleek, dat het bij die Noorse vondst om de zeer zeldzame *Russula helgae* ging, maar mijn veronderstelling was er niet zo ver naast: ook deze *R. helgae* was nogal gedrongen en stevig, vertoonde in de hoed een groene kleur en had óók crème sporen. Toen ik die Luxemburgse exemplaren microscopisch bekeek, begreep ik, dat het mijn Noorse onbekende niet was. Deze had min of meer netvormig geornamenteerde sporen, terwijl die Luxemburgse *Russula* uitgesproken stekelige sporen te zien gaf. De determinatie was dan ook niet moeilijk: uiteraard staat hij vrij dicht bij de *Griseinae* en valt dan onmiddellijk op door de afwijkende sporen. Ziehier de beschrijving:

Vruchtlichamen van gemiddelde grootte, meest nogal gedrongen, stevig; groeiwijze: hier en daar een exemplaar.

Hoed 40-50(-55) mm in diam., eerst half-bolvormig, dan convex en betrekkelijk lang zo blijvend, tenslotte wat vervlakt met een over een grote breedte verdiept centrum en een zo goed als gladde rand, die bij een enkel exemplaar gegolfd was; huid vettig aanvoelend, weinig glanzend, in het midden rimpelig en fijn-korrelig (dit laatste alleen onder de loupe te zien), in hoofdzaak bronsgroen; naar het midden geleidelijk overgaand in een meer roodbruine tint.

Lamellen vrij breed, dicht opeen, veelvuldig gevorkt, zowel aan als bij de steel, met anastomosen, scherp tot stomp aan de hoedrand, bochtig aangehecht; bleek crème.

Steel 35-50 x 10-15 mm, cilindrisch, bovenaan wat verwijd, stevig, niettemin op doorsnede een schors vertonend, aan de top berijpt, overigens vrij grof in de lengterichting gerimpeld; wit, roodbruin aan de basis.

Vlees stevig, wit, verkleurend tot okerbruin, op het laatst tot grijsbruin; smaak onbeduidend, in ieder geval niet scherp; geur zoetig, iets van cocosnoot. Reactie met ijzersulfaat betrekkelijk zwak; met guaiac opvallend intensief.

Sporenkleur 11c volgens de schaal van Romagnesi (1967).

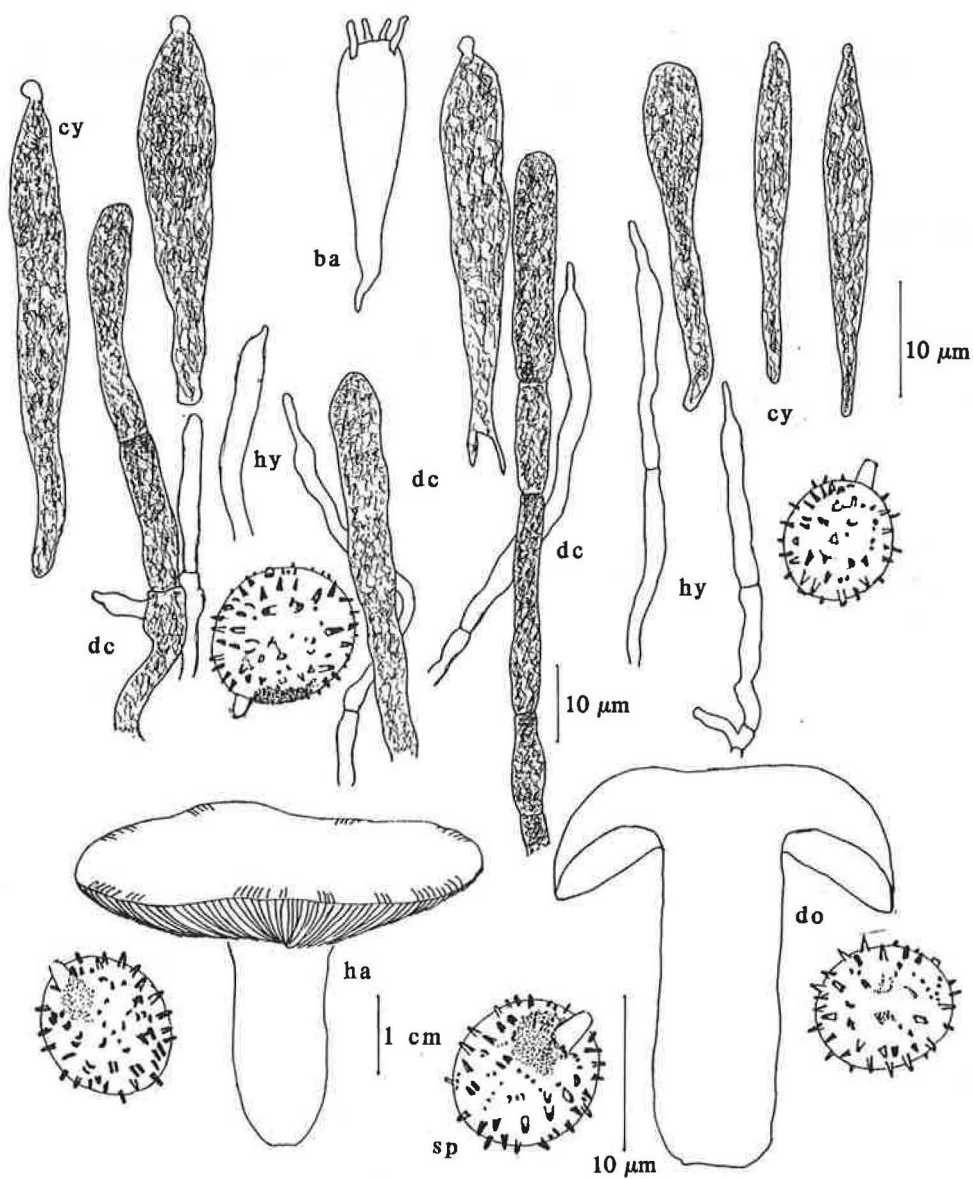

Fig.1. *Russula aerina*; ha. habitus; do. doorsnede vruchtlichaam; sp. sporen; dc. dermatocystiden; hy. hoedhuidhyfen; ba. basidium; cy. cystiden.

Microscopie:

Sporen globuleus, subglobuleus of subelliptisch, zeldzamer omgekeerd eivormig, $8,4-9,0(-10) \times 7,2-8,0(-8,8) \mu\text{m}$; ornamentatie bestaande uit geïsoleerde stekels of ook wel cilindervormige wratten van ten hoogste $1,0-1,2 \mu\text{m}$ hoog, subamyloid en slechts zelden door dunne connexiven onderling verbonden. Apiculus $2,5 \mu\text{m}$ lang; vlek daarboven, de zgn superhilar disc, onregelmatig van vorm, veelal min of meer rond met inktvisachtige uitlopers, $3 \mu\text{m}$ in doorsnede, hier en daar omboord of bezet met kleine, afgeronde wratten, overigens korrelig van structuur. Basidiën knotsvormig, $40-50 \times 10-12 \mu\text{m}$.

Cystiden vrij talrijk, $60-70(-90) \times 6,5-12,0(-15,0) \mu\text{m}$, spoelvormig, soms subcilindrisch, afgerond of met een "knop" aan de top, $25 \mu\text{m}$ boven het trama uitstekend, betrekkelijk zwak reagerend met S.V.

Trama opgebouwd uit zeshoekige cellen; het subhymenium ziet er door de grillig gevormde en in elkaar sluitende cellen als een legpuzzel uit.

Subcutis ca $150 \mu\text{m}$ dik; de onderste laag bestaande uit parallel lopende, $4-6 \mu\text{m}$ brede, gelatineuze hyfen; de veel bredere bovenste laag is een open weefsel van kruislings over elkaar heen liggende $2-4 \mu\text{m}$ brede, gelatineuze hyfen, die onder in deze laag verspreid liggende, rondachtige cellen omsluiten. Pigment hier het duidelijkst te zien.

Epicutis bestaat uit $5-7 \mu\text{m}$ brede, knots- of cilindervormige dermatocystiden met $1-2(-4)$ septen. Tussen deze cystiden $2,5-4,0 \mu\text{m}$ brede, cilindervormige hyfen, die aan hun top afgerond of speenvormig versmald zijn.

Caulocystiden $4,0-6,0(-7,2) \mu\text{m}$ breed, knotsvormig of subcilindrisch, geflankeerd door $4 \mu\text{m}$ brede, cilindervormige, sterk vertakte, aan hun top afgeronde hyfen. De steelhuid vertoont tenslotte enkele zich door het weefsel heen slingerende laticiferen (gedegenereerde melksapvaten).

Milieu: Beekoevers met zure, zandige grond en rondom loofhout met daarin verspreid staande Sparren. Vindplaats: Zuid-Luxemburg, in de omgeving van Mariëenthal, in de zgn Schwarzkapp; coörd. $71,5-98,5$, kaart 11; op 29 september 1988; Leget Nel Bulthuis.

Opmerkingen: Romagnesi (1967) weet onze soort niet duidelijk een plaats binnen het geslacht *Russula* aan te wijzen. Op grond van de stevige consistentie van het vlees, dat niet scherp smaakt, de stekelige sporen en de - wat hij noemt - "gewone" hoedhuidhyfen, meent hij hem bij de Integrinae te moeten onderbrengen, waar hij anders slecht past met zijn crème sporenkleur. Bon (1988) meent hem bij de Melliolentinae te moeten onderbrengen, hoewel hij daar met zijn sporenornamentatie van geïsoleerde stekels weer uit de toon valt. Toch sluit ik me bij de laatste aan, omdat overigens hoedhuidstructuur, kleur van de sporen, stevigheid van het vlees, dat ook de neiging vertoont geelbruin te verkleuren, hier heel goed passen.

Tot slot bedank ik nogmaals onze goede speurster Nel Bulthuis, die haar mooie vondst direct aan mij afstond.

LITERATUUR

- Bon, M. (1988). Clé monographique des Russules d'Europe. Docum. mycol. 18 (70-71): 1-120.
Romagnesi, H. (1967). Les Russules de l'Europe et d'Afrique du Nord. Paris. 998 pp.